

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09
facebook.com/turkiskonfederasyonu | twitter.com/turkiskonf | www.turkis.org.tr

31 Temmuz 2023

TEMMUZ 2023 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI TASE (2021=100): 437,85

- ❁ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK **%12,38**, SON ON İKİ AYLIK **%70,44**, YILLIK ORTALAMA **%107,54** ORANINDA ARTTI.
- ❁ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AYLIK GIDA HARCAMASI TUTARI (**AÇLIK SINIRI**) **11.658 TL**
- ❁ **GIDA İLE BİRLİKTE DİĞER TÜM TEMEL HARCAMALARI İÇİN HANESİNE GİRMESİ GEREKEN TOPLAM GELİR TUTARI** (YOKSULLUK SINIRI) İSE **37.974 TL**
- ❁ BEKÂR BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAMA MALİYETİ **15.123 TL**'YE ULAŞTI.

Bu ay yüksek oranda artan gıda fiyatları nedeniyle alım gücünde şiddetli bir kayıp yaşandığı görüldü. Türk Lirasının, yabancı para birimleri karşısında değer kaybetmesinin yanı sıra ÖTV düzenlemesinin de etkisiyle artan akaryakıt fiyatları, mesken ve dükkân kiralari, alım gücü kaybının temel nedenlerini oluşturdu.

Türkiye, her türlü maliyet artışının fiyat geçişkenliğinin çok yüksek olduğu bu dönemde, enflasyonun ve kur politikasının yarattığı sürdürülmesi çok zor fiyatlandırma davranışının mutlaka tersine çevrilmesi gereken bir süreçtedir.

	Temmuz 2022	Aralık 2022	Haziran 2023	Temmuz 2023
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	2.062,63	2.451,55	3.111,88	3.493,55
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	1.645,21	1.951,20	2.528,37	2.857,54
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	2.032,63	2.421,55	3.074,38	3.444,80
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	1.099,17	1.306,27	1.658,55	1.862,15
Açlık Sınırı (4 Kişilik Ailenin Gıda Harcaması)	6.839,64	8.130,57	10.373,28	11.658,05
Yoksulluk Sınırı (4 Kişilik Ailenin Toplam Harcaması)	22.278,95	26.483,94	33.788,80	37.974,11

* Harcama tutarları, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

TÜRK-İŞ Araştırmasının 2023 Temmuz ayı sonucuna göre;

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) **11.658,10 TL**'ye,
- Gıda harcaması ile giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (yoksulluk sınırı) **37.974,10 TL**'ye,

- Bekâr bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' de aylık 15.123,60 TL'ye yükseldi.

Çizelge 2: Gıda Harcamasındaki Değişim %				
	Tem'21	Tem'22	Aralık'22	Tem'23
Bir Önceki Aya Göre Değişim Oranı	1,79	7,01	4,41	12,38
Bir Önceki Yılın Aralık Ayına Göre Değişim Oranı	-	66,90	98,41	43,38
Son On İki Ay İtibariyle Değişim Oranı	-	128,44	98,41	70,44
On İki Aylık Ortalamalarla Değişim Oranı	-	-	106,28	107,54

TÜRK-İŞ'in verilerine göre "mutfak enflasyonu"ndaki değişim Temmuz 2023'te şu şekildedir:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarındaki artış **bir önceki aya göre** % 12,38 oranında gerçekleşti.
- **Yedi aylık** değişim oranı ise % 43,38 olarak tespit edildi.
- **Son on iki ay itibariyle** değişim oranı % 70,44 oldu.
- **On iki aylık ortalamalara göre** değişim oranı ise % 107,54 olarak hesaplandı.

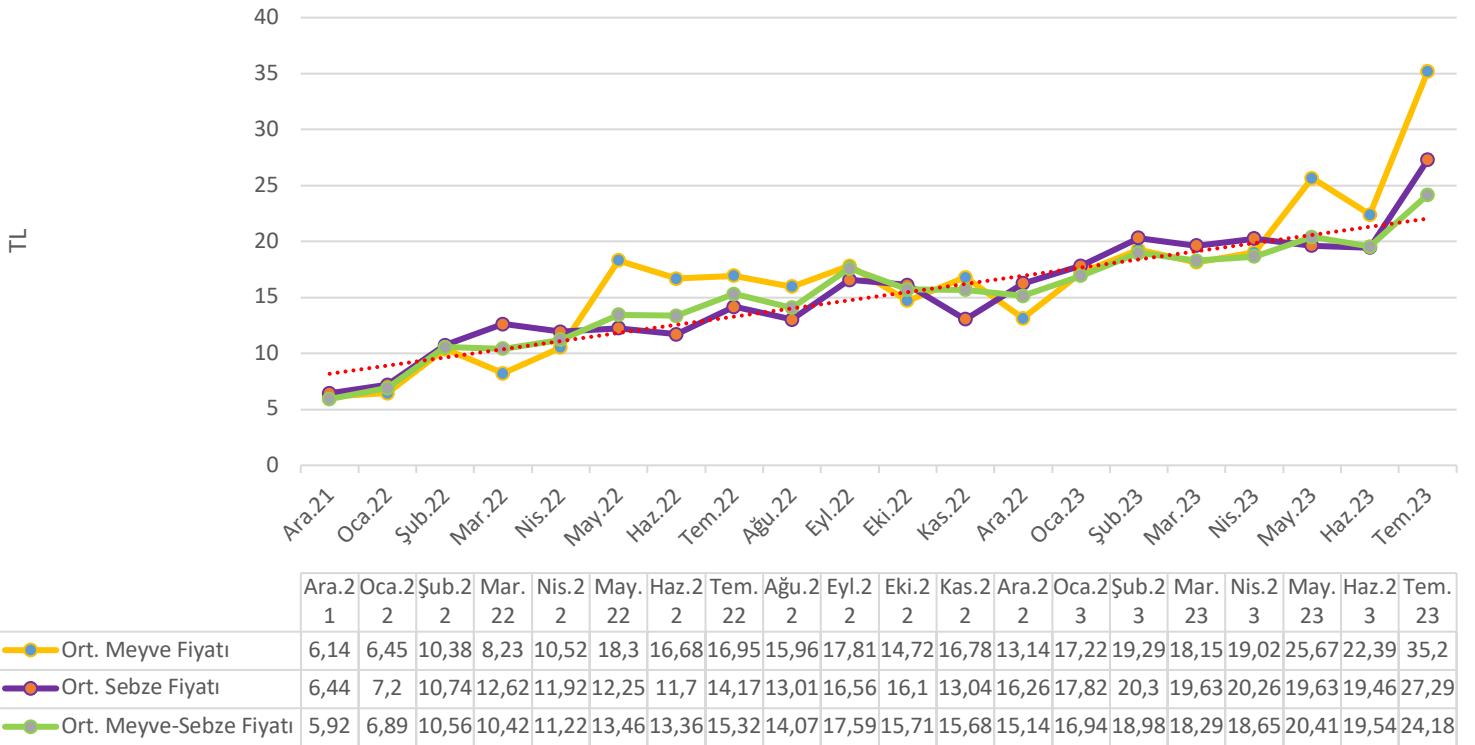
TÜRK-İŞ hesaplamasında temel alınan ve doğrudan piyasadan derlenen fiyatlara göre, gıda ürünlerinde Temmuz 2023 itibariyle gözlemlenen değişim harcama gruplarına göre şu şekilde oldu:

- **Süt, yoğurt, peynir grubunda;**
Süt ve yoğurt fiyatı değişmezken peynir fiyatı ortalama %4 zlandı.
- **Et, tavuk, balık, yumurta, kuru baklagiller, yağlı tohum ürünlerinin bulunduğu grupta;**
Et ve Süt Kurumu (ESK), Ankara Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Perakendeciler Derneği bünyesinde faaliyet gösteren marketlerin bir kısmına, Nisan sonu itibariyle ithal edilmiş olan karkas etleri düşük fiyattan vermesi sayesinde dana kıyma 190 TL, kuşbaşı 210 TL'den satılmaya başlanmıştı. Bu ay tekrar zam gelerek 269 TL ve 289 TL'den satıldı. Bunun yanında ulusal zincir marketler ve Ankara'nın dernek üyesi olmayan ve olup da yerli et satmaya devam eden yerel marketlerinden pek çoğunda dana kıyma ortalama 315, kuşbaşı ortalama 340 TL'den reyonlardaki yerini aldı. Bir ayda dana eti ortalama %6, tavuk %13, balık %12, yumurta %9, kuru fasulye %7, yeşil mercimek %8 oranında zlandı. Kuzu ve nohut ortalama fiyatları değişmezken yağlı tohumlar (kuruyemiş) %2 fiyat düşüşü yaşadı. Yumurtanın tanesine bir ayda 25 kuruş zam gelerek 3,25 TL oldu.
- **Ekmek ve tahıllar grubunda;**
Bir ay içinde pirinç %8, ırmik %6, makarna ve un hafif seviyede fiyat artışı yaşadı. Ankara'da 200 gramlık beyaz ekmek %30 zamlanarak 6,5 TL oldu. Bu zamlarla 4 kişilik ailenin aylık sadece ekmek masrafı 525 TL'den 682,5 TL'ye yükseldi. Yani diğer bir ifadeyle bundan sonra her ay 157,50 lira sadece ekmek fiyatındaki artıştan dolayı aile bütçesine yansiyacak.
- **Taze sebze-meyve grubunda;**
Semt pazarlarında hem yeşil soğan, maydanoz gibi salata yeşilliklerinin hem de ıspanak, pazı gibi yeşil yapraklı sebzelerin fiyatları yükseldi. Patates ve kuru soğan 20'şer TL den satılmaya başladı. Kabak ve patlıcan fiyatları sabit kaldı, kıvırcık fiyatları geriledi, bunların dışında tezgâhlardaki tüm sebzelerin fiyatı yükseldi. 15 TL ile tezgâhlarda en uygun fiyatlı meyve olan elma fiyatı değişmezken kalan tüm meyve fiyatları arttı. Bu ayın zam şampiyonu %135 ile kavun oldu. Ortalama sebze (*ana yemekleri tamamlayan maydanoz, kıvırcık vb. salata yeşillikleri dâhil değil*) kg fiyatı 27,29 TL, ortalama meyve kg fiyatı 35,20 TL oldu. Hesaplama 24'ü sebze ve 10'u meyve olmak üzere toplam 34 üründeki fiyat değişimi dikkate alındı. Ortalama meyve-sebze kg fiyatı 24,18 TL olarak tespit edildi (*ana yemekleri tamamlayan maydanoz, kıvırcık gibi salata yeşillikleri bu hesaplamada "Ortalama Meyve-Sebze Fiyatı"na dâhil edilmektedir*).

- **Temel yağ ürünlerinin bulunduğu grupta;**
Son bir ayda zeytinyağı %30, margarin %20, ayçiçek yağı sınırlı düzeyde zamlandı. Tereyağı fiyatı sabit kaldı.
- **Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden;**
Çay %10, siyah zeytin %12, salça %8, şeker %4, bal ile pekmez sınırlı seviyede fiyat artışı yaşadı. Yeşil zeytin, ıhlamur, reçel ve baharat fiyatları değişmezken tuz fiyatı %22 ile fiyatı en çok düşen ürün oldu.

ÇİZELGE 3: TÜRK-İŞ Açlık Sınırı Endeksi (TASE 2021=100)

		Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
Endeks	2021	100	102,76	104,93	108,06	108,78	110,46	112,45	118,09	118,3	118,78	123,19	153,9
	2022	159,62	170,98	185,09	199,94	226,02	240,04	256,88	258,76	272,11	278,87	292,46	305,37
	2023	332,93	353,99	360,23	380,67	389,18	389,60	437,85					
Bir Önceki Aya Göre Değişim Oranı %		Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
	2021	1,19	2,76	2,10	2,98	0,67	1,54	1,79	5,01	0,17	0,40	3,71	24,92
	2022	3,71	7,12	8,24	8,02	13,04	6,20	7,01	0,73	5,15	2,48	4,87	4,41
	2023	9,02	6,32	1,76	5,67	2,23	0,10	12,38					
Bir Önceki Yılın Aralık Ayına Göre Değişim Oranı %		Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
	2021	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2022	3,71	11,09	20,26	29,91	46,85	55,96	66,9	68,13	76,8	81,19	90,02	98,41
	2023	9,02	15,92	17,96	24,65	27,44	27,58	43,38					
Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim %		Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
	2021	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2022	59,62	66,38	76,39	85,02	107,76	117,29	128,44	119,11	130,01	134,77	137,38	98,41
	2023	108,57	107,03	94,62	90,38	72,18	62,30	70,44					
On İki Aylık Ortalamalara Göre Değişim		Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
	2021	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2022	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	106,28
	2023	109,77	112,88	114,03	115,74	112,13	108,58	107,54					

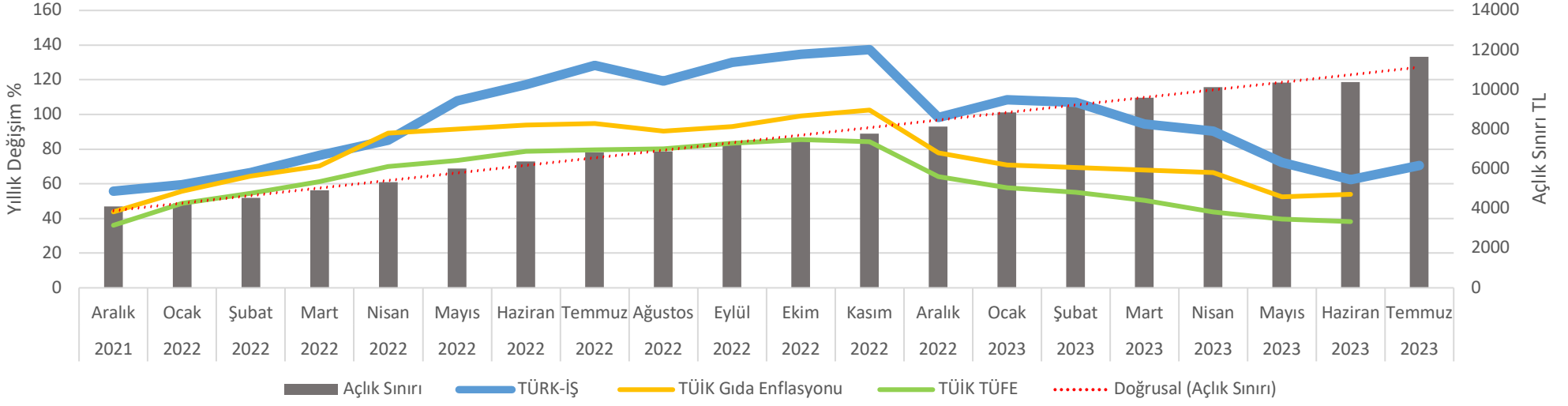
Meyve Sebze Fiyatları

Zaman

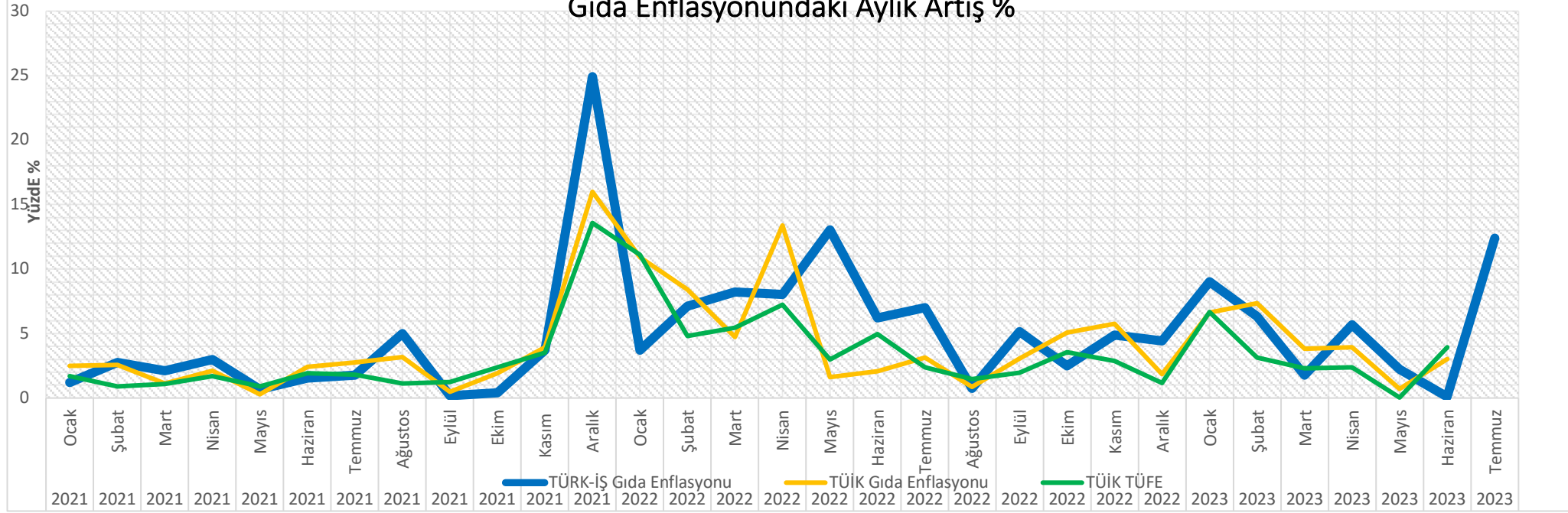
Not: "Ort. Meyve-Sebze Fiyatın"a ana yemekleri tamamlayan maydonoz, kıvrıkcık gibi salata yeşillikleri dâhil edilmektedir.

Ort. Meyve Fiyatı Ort. Sebze Fiyatı Ort. Meyve-Sebze Fiyatı Doğrusal (Ort. Meyve-Sebze Fiyatı)

Yıllık Gıda Enflasyonu ve Açlık Sınırı

Gıda Enflasyonundaki Aylık Artış %

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, **Aralık 1987’den bu yana** düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlıkve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.¹

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili **ilk resmi çalışma** TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş **beslenme kalıbı** temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü’nden sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta süt, yoğurt, peynir; ikinci grupta et, tavuk, balık, yumurta, yağlı tohumlar (sert kabuklu yemişler), kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye vb.); üçüncü grupta ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları; dördüncü grupta taze meyve ve sebze; beşinci grupta tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağından müteşekkil temel yağlar; diğer besin grubunda ise şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ıhlamur, salça yer almaktadır.

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

¹ 2022 yılının Ocak ayından itibaren, oluşturulan yeni çalışma grubu tarafından ve yeni beslenme kalıbı temel alınarak araştırma sürdürülmektedir.

“**Açlık Sınırı**” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi amacıyla bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır. İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “**Yoksulluk sınırı**” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilir “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.² Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan **yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir**. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesi olacaktır. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken **insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir** ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir. Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığıdır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğuzaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kıyarak elde edebilmektedir. Sonuçta, **gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıksız ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır**.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.

² TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6’dır. 2020 yılı için bu oranı TÜİK yükselterek (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 23,1 olarak hesaplamıştır. 2021 için bu oran değişmemiştir.